

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

DARIO FO

**Ca din întâmplare,
femeie**

Regina Cristina a Suediei

Traducere din italiană de
Vlad Russo

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Dragoș Dumitrescu, Dan Dulgheru

Tipărit la Paper Print – Brăila

DARIO FO
QUASI PER CASO UNA DONNA. CRISTINA DI SVEZIA
Copyright © 2017 Ugo Guanda Editore S.r.l., Via Gherardini 10, Milano
Gruppo editoriale Mauri Spagnol
Romanian edition published by arrangement
with Agenția Literară Livia Stoia.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2019, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FO, DARIO

Ca din întâmplare, femeie: Regina Cristina a Suediei / Dario Fo; trad. din
italiană de Vlad Russo. – București: Humanitas Fiction, 2019

ISBN 978-606-779-460-1

I. Russo, Vlad (trad.)

821.131.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021/311 23 30

PROLOG

Istoria de față este cea a unei „imposibile regine“, suverană cultă și rebelă, admirată și detestată, imprezibilă și curajoasă. O femeie cu totul ieșită din comun, a cărei viață ne-a făcut plăcere s-o povestim în felul nostru, dându-i glas la confluența dintre document și teatru. Am cercetat textele istorice, am studiat portretele ce i-au fost făcute, am citit cronicile epocii, dar am pus la lucru și imaginația, pentru a restitui unicitatea formidabilei sale figuri.

Cristina a Suediei s-a născut la Stockholm în 1626, ca fiică a Mariei Eleonora de Brandenburg și a regelui Gustav II Adolf.

Secolul în care a venit pe lume a fost bântuit de crize majore, răvășit de unul dintre cele mai crude războaie religioase din câte au fost vreodată, Războiul de Treizeci de Ani, care a cuprins ca un incendiu întregul continent și a făcut nenumărate victime. Toate marile puteri au participat la el: de la Spania și Austria aflate sub dinastia Habsburgilor, la Franța

lui Ludovic XIII, de la Rusia condusă de dinastia Romanovilor, la Italia încă împărțită între diferiți regi străini și supusă, între granițele sale incerte, vicisitudinilor atotputernicei Biserici a Romei, dar adăpostind totodată marile capodopere ale artei europene. În tot cursul acestui război statele și imperiile au crescut într-o simbioză sălbatică: au alimentat conflictul cu cei mai de seamă oameni și, pe lângă distrugere și moarte, au dobândit o nouă putere și noi bogății. Contemporanii reginei Cristina s-au obișnuit cu el, acceptându-l ca pe un lucru firesc, asemeni gerului care distruge recoltele și îngheață apele mării, asemeni lipsei de hrană, foamei și molimelor.

Exact în acest răstimp, potrivit caracterizării făcute de istorici cu mare autoritate, Suedia și-a trăit „epoca de aur” – greu de înțeles cum putea fi „de aur” o epocă de catastrofe și de violență nemaiîntâlnite.

Regatul condus de Gustav II Adolf, tatăl Cristinei, se războia de fapt pe trei fronturi deodată: cel din Kalmar împotriva Danemarcei, cel din Ingria împotriva Rusiei și cel care-i dădea cele mai mari bătăi de cap – împotriva Poloniei, de unde regele Sigismund, rudă cu Gustav Adolf, urzea acțiuni menite să-l detroneze. Toate armatele prinse în conflict urlau: „Dumnezeu e cu noi!” Dar care Dumnezeu?

Al luteranilor, al catolicilor, al ortodocșilor țarului Rusiei, al calviniștilor sau al prezbiterienilor?

În Suedia se dezbătuse cu aprindere dacă să fie păstrată credința catolică sau dacă să fie aleasă cea luterană, și în cele din urmă se luase hotărârea de a adera la aceasta din urmă. La nașterea Cristinei, Suedia, deși avansată din punct de vedere militar, era mai degrabă înapoiată în plan economic și social, dar prada de război și caracterul întreprinzător al regelui au îngăduit țării o treptată ridicare în planul culturii.

Epoca în care a trăit Cristina rămâne însă una incertă, la răspântia unor probleme privitoare la religie, putere, politică și sexualitate, în care Cristina însăși s-a implicat, dovedindu-se un personaj de prim rang, o figură eroică și neînfricată de primă mărime a vremii sale. Și asta încă din primii ani ai vieții...

CA DIN ÎNTÂMPLARE,
FEMEIE

„E băiat!“

Doamnele de la curte care asistau la nașterea ei au izbucnit pline de bucurie. „E băiat!“ a strigat una dintre ele. „Trăiască regele!“ au răspuns celelalte nobile doamne.

Dar știrea era falsă. În scurtă vreme, a fost evident că, în ciuda trupului robust și a câtorva trăsături care puteau induce în eroare, nou-născutul era fată, avea părul des și un chip cam închis la culoare, era sănătoasă și vioaie. Se pare că, în loc să scoată plânsetul obișnuit după palma pe spinare dată de moașă, copilă slobozise un răs sonor. Minunat mod de a se prezenta, într-adevăr, iar regele nu se arătă deloc contrariat de ideea că va avea drept succesori o fetișcană, ba dimpotrivă. De altminteri, încă înainte ca micuța să vadă lumina zilei, fusese promulgată o lege prin care se accepta că și o femeie poate să domnească. Lucrul se mai întâmplase cu o

jumătate de veac în urmă în Anglia, cu Elisabeta I, iar după indignarea iscată în toată Europa de numirea ei, cu timpul alegerea se dovedise inspirată, ba chiar un triumf.

Cristina avea o energie debordantă. Tatăl ei era atât de entuziasmat, încât puse să i se ia un căluț, pentru ca fiica să-l poată călări cât mai curând. Șeful grajdurilor regale obiectă că era prea mică, dar regele nici nu vru să audă: „Înseamnă că deocamdată o să călăresc cu ea în brațe. Așa a făcut și tatăl meu cu mine.“

Și se ținu de cuvânt. În fiecare dimineață ieșea în marele parc al palatului cu copila în cârcă și se plimba pretutindeni cu ea. La capătul zilei, doica, foarte contrariată, o ținea într-un protest: „Nu așa se crește o fată! Purtată hai-hui de dimineața până seara prin mlaștini și păduri, copila asta o să devină o sălbăticiune și nimeni n-o s-o mai poată îmblânzi.“ Regele însă zâmbea mândru și fericit.

Gustav Adolf pleacă la luptă

În primăvara anului 1627, când infanta Cristina abia împlinise șase luni, Gustav Adolf trebui s-o părăsească pe mica moștenitoare pentru a traversa din nou Marea Baltică împreună cu armata sa, la bordul unor vase încărcate cu tunuri. Atacând Polonia, se trezi față în față cu teribila cavalerie lituaniană pe

care a spulberat-o într-un atac furibund. Victorios, dar slăbit de o rană adâncă primită în luptă, se văzu atunci silit să se întoarcă la Stockholm, încredințat că se va însănătoși în scurtă vreme. Întreruperea dură mai mult decât prevăzuse și, abia după refacearea deplină a forțelor, se simți regele în măsură să reia războiul întrerupt.

Gustav Adolf, supranumit cel Mare, era foarte iubit de popor, care aștepta de la el acțiuni mărețe. De aceea, regele aderă la coaliția protestanților, pregătindu-se pentru o înfruntare epocală cu catolicii din Europa.

Războiul de Treizeci de Ani se afla la apogeu, iar regele hotărî să dea atacul decisiv în Pomerania, în nordul Poloniei și al Germaniei. Soldații săi erau plini de elan și voiau să arate că armata alcătuită din suedezi și finlandezi era formațiunea cea mai puternică din toată regiunea Balticii.

Împreună cu ofițerii din înaltul comandament, regele stabili ziua în care navele și întreaga armată vor ridica ancora. Unii se temeau însă de ce e mai rău: obișnuitele pieze rele lansaseră zvonul că pe cer fusese văzută o cometă neașteptată, care emana o lumină sinistă. Prevestirile funeste au părut să se adeverească.

Vasa, nava regală, plutea pe canal prin fața tribunei de unde Gustav Adolf și ofițerii superiori urmau să salute poporul înaintea plecării. Amiralul

ordonase trupelor să se așeze în formație la mijlocul covertei și să nu se clintească: „Încremeniți pe locurile voastre, ca niște statui de marmură!“ Dar când fanfara militară intonă marșul de luptă dedicat regelui, soldații aliniați pe punte au început să aplaude plini de entuziasm. Un grup compact se adună la tribord, chiar în fața tribunei regale, și imediat se auzi un strigăt: „Înapoi la locurile voastre, fir-ar să fie!“ Dar era prea târziu. Nava se apleca tot mai mult, prinzând în cele din urmă dedesubtul ei întreaga brigadă și strivind-o ca sub un imens capac: se scufundase.

Vina însă nu era a cometei. S-a aflat mai târziu că *Vasa* pornise de fapt fără leștul regulamentar, menit să sporească greutatea chilei și să mențină stabilitatea navei. Răsturnarea provocă un dezastru. Din flancurile navei au fost vărsați peste bord oameni și regurgitate cantități enorme de apă. Un cataclism! Dar regele nu se lăsă impresionat de *débâcle*¹: porunci ca înecații să fie adunați și să li se facă o înmormântare demnă.

Înzestrați cu arme de ultimă oră și uniți de noua credință protestantă, suedezii au debarcat pe insula Usedom din Pomerania în vara anului 1630. Principii electori, care se alăturaseră împăratului Ferdinand II de Habsburg, liderul facțiunii catolice, i-au întors spatele lui Gustav Adolf, dar regele suedez își

1. Aici, „dezastru“, „nenorocire“ (în fr., în orig.). (*N. tr.*)

găsi un aliat în Franța, care, deși catolică, s-a unit cu facțiunea protestantă pentru a stăvili aspirațiile hegemonice ale împăratului. Tratatul de alianță a fost întărit în 1631: prim-ministrul francez, cardinalul Richelieu, și-a luat angajamentul să-i furnizeze lui Gustav mijloacele financiare pentru întreținerea unei armate de treizeci de mii de infanteriști și șase mii de călăreți. Părțile contractante se angajau să nu semneze tratate de pace fără consimțământul celeilalte părți și să nu pună pe tapet chestiunea religiei.

Gustav Adolf a ocupat multe fortărețe inamice, raportând victorii însemnate și cucerind orașele München și Mainz. Dar marea înfruntare a avut loc în 16 noiembrie 1632, la Lützen, în Saxonia (6 noiembrie potrivit calendarului iulian aflat pe atunci în vigoare în Suedia și în țările protestante). În sângeroasa bătălie, pe care regele Suediei era cât pe ce să câștige, forțele imperiale catolice au fost silit să se retragă. Iată însă că pe neașteptate o salvă lansată de artileria habsburgilor îl lovește în plin pe învingător tocmai când înălța stindardul regatului suedez. Stindardul și brațul au zburat în aer.

Rămășițele lui Gustav Adolf au fost purtate într-un sat din apropierea câmpului de luptă. După ce i s-a curățat trupul, în semn de respect, soldații au adunat sângele suveranului și l-au pus în biserica din sat, alături de armura sa. Apoi a fost dus în orașul vecin Weissenfels, unde a fost îmbălsămat cu

grijă. Se pare că însuși împăratul a plâns. Richelieu a spus despre el că făcea singur mai mult decât ambele armate laolaltă.

Adus în Suedia într-un sicriu de lemn, regele a fost înfățișat tuturor pentru ca poporul să-și poată lua rămas-bun de la el. Maria Eleonora n-a vrut ca trupul neînsuflețit să fie înmormântat imediat, declarând: „Va fi înmormântat împreună cu mine doar când voi fi murit și eu, ceea ce se va întâmpla în scurt timp.“ Dar vremea trecea și nu se mai putea aștepta, trupul trebuia înmormântat, și în cele din urmă, la nouăsprezece luni după moarte, Gustav II Adolf a fost înhumat în mormântul regilor.

În ziua funeraliilor, Cristina a vărsat lacrimi de deznădejde. Nu reușea să accepte moartea atât de neașteptată a tatălui său: Gustav Adolf manifestase față de ea o duioșie impresionantă, încă din prima copilărie o purtase pe calul său în veșminte de mic colonel al cavaleriei suedeze. Se juca cu ea ca și cum i-ar fi fost frate. Împreună râdeau și cântau chiar și cântece militare, unele de-a dreptul obscene. Durerea suferită prin pierderea lui era atât de puternică, încât copila continuă să plângă zile în șir.

Regină la șase ani!

După această cumplită moarte, Cristina s-a pomenit regină. La șase ani! Firește, conducerea regatului

Cuprins

Prolog.....	5
Ca din întâmplare, femeie.....	11
Epilog.....	127
<i>Discuție despre Cristina cu Dario Fo</i> de Micaela Procaccia	133